

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia.
BRAȘOV, piața mare Nr. 30.
Scrisorile nefrancate nu se primesc. Manuscrise nu se retrimit.

INSERATE se primesc la ADMINISTRATIONE în Brașov și la următoarele Birouri de anunțuri:
In Viena: M. Dukas Nachf.
Max Augenföld & Emerich Lechner.
Helmrich Schalk. Rudolf Mosse.
A. Oppelta Nachf. Anton Oppelik.
In Budapesta: A. V. Goldberger, Ekstein Bernat. In Hamburg: Marolyi & Liebmann.

PREȚUL INSERȚIUNILOR: o seriă garmond pe o colonă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. — Publicări mai dese după tarifar și învoială.

RECLAME pe pagina a 3.a o seriă 10 cr. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

A N U L L X I .

„GAZETA“ iese în fiecare zi.

Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminică 2 fl. pe an.

Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 franci.

Se prenumeră la toate oficiile poștale din țară și din afară și la d-nii colectori.

Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare, Târgul Inului Nr. 30, etajiu I.: Pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul în casă: Pe un an 12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. — Un exemplar 5 cr. v. a. sau 15 bani. — Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 89.

Brașov, Joi 23 Aprilie (5 Mai)

1898.

Din cauza s-tei sărbători diarul nu va apărea până Vineri seara.

Contemplațiune asupra Uniunii.

Din incidentul pregătirilor ce le fac Ungurii din Clușiu spre a serba aniversarea a cincidece a decretării uniunii Transilvaniei cu Țera unghurască de cătră dieta feudală din Clușiu, în mijlocul protestelor majorității covârșitoare a populațiunii Ardealului, organul lui Max Falk, fratele de cruce al lui Tisza Kalman și a lui Banffy, după o mică introducere istorică foarte tendențioasă, face o contemplațiune asupra situațiunii în Transilvania — trei-deci de ani după a doua decretare a uniunii — pe care firesce o află, că în toate privințele ar dovedi, că uniunea a fost bună și de folos.

Totuși găsesce numita foie și unele puncte întunecose, der i-se par numai trecătoare, și de aceea își ia aerul de a face pe binevoitorul naționalităților nemaghiare, un rol, pe care-l juca odinioară Francisc Deak.

„S'au implinit — dice „Pester Lloyd“ — în cea mai mare parte deja toate așteptările, ce le-a pus statul unghuresc ca atare și națiunea maghiară în uniune și nu va fi greu să ajungem tot ce mai rămâne de făcut în această direcțiune.“

„Este numai de regretat, că naționalitățile nemaghiare și-au mai întărit într'aceea antipatiile în contra uniunii — căci despre ceva mai mult abia pôte să fiă vorba.“

Ei bine, nu ne-am așteptat ca o foie atât de dușmană Românilor și chiar și Sașilor din Ardeal, să fiă în stare a face o altă constatare. Der totuși a trebuit să fim foarte surprinși, când — după ce recunosc, că antipatiile Românilor și Sașilor în contra uniunii au crescut — același diar vine și afirmă cu câte-va rânduri mai jos, că nu s'a implinit nici una din proteștiile pesimiste, ce le-au fost făcut Românilor și Sașii după

rescriptul uniunii din 1867; vine și afirmă, că amândouă naționalitățile s'au putut desvolta de atunci după pofta inimii „în privința națională și confesională“ și că „pretinsa maghiarizare“ nu i-a putut împiedeca în progresul lor cultural și economic, progres, care dovedesce mai mult cât de nebasate sunt plângerile, că Maghiarii asupresc și că statul desconsideră naționalitățile.

Dacă este așa, să ne spună marile diplomate Max Falk, de unde vin antipatiile potențate în contra uniunii, ce le admite?

Orî una, orî alta. Orî a fost bună uniunea pentru Românii și Sași, orî nu. Dacă a fost bună, de ce atâta antipatiă? De sigur, că nu din cauza libertății celei mari, ce s'a dat desvoltării naționale și confesionale a acestor popore ale Transilvaniei. Ar fi nefirescă antipatia în cazul acesta. Care este deci isvorul ei?

Cu alte câte-va rânduri mai la vale „Pester Lloyd“ afirmă, că acest stat, cu tot liberalismul său (sic!) totuși trebuie să stăruie în interesul existenței sale, „ca naționalitățile să nu persiste în nisce nisunțe, cari împiedecă unitatea statului și libertatea mișcării puterilor sale“.

Etă deci explicațiunea faptului surprinzător, că cu toate nesfârșitele bunătăți, ce pretinde Max Falk, că le-ar fi revărsat uniunea asupra Românilor și Sașilor din Ardeal, totuși ei nutresc o antipatiă crescândă în contra ei.

„Libertatea de mișcare a puterilor statului!“ Aceste cuvinte ilustrază în de ajuns situațiunea reală. Ce însemneză acest soi de libertate alta, decât acea omnipotență a guvernului, din care izvoresc toate volociiile, nedreptățiurile și violările de drept și de libertate, de care se plâng acum atât de amar inșiși Maghiarii opoziționali?

Pretinsa libertate de mișcare a puterii statului a trebuit să devină însă și mai odioasă și mai periculoasă

pentru poporele nemaghiare, ér în deosebi pentru cele din Transilvania, din momentul când conceptul „statului ungar ca atare“ și prin urmare și acela al „unității statului“, nu mai cuprindea totalitatea poporelor lui ca factori constitutivi, ci numai pe așa diusul „element alcătuitor de stat“, și când din momentul decretării uniunii și a legii de naționalitate la 1868 mișcarea puterilor statului era dirigeată numai de clica dela cârmă, care se identifice necontentit cu statul.

Au resimțit destul de amar poporele nemaghiare ale Ardealului libertatea de mișcare a puterii acestei clice, și plângerile și protestele lor necurmăte n'au avut alt motiv, decât tocmai sugrumarea succesivă a libertății lor naționale și confesionale prin libertatea escesivă a puterilor regimului, care pe lângă toate celelalte, a mai adus peste țără și pacostea maghiarisării forțate.

De gēba să căsnescă der „Pester Lloyd“ de a înfățișa streinătății situațiunea Ardealului într'o lumină, care ar face să reiese nevinovăția regimelor maghiare, căci toți câți citește această foie și au minte ca să judece, știu prea bine din întregă-i atitudine perfidă, ce valoare are afirmarea ei, că Maghiarii nu asupresc și că statul nu desconsideră naționalitățile.

Povestea cu „tendențele centrifugale“ e deja prea usată, decât ca să mai facă impresiune asupra cuiva, și cele ce s'au petrecut în dieta ungară și afară de ea numai de un an încōce, este de ajuns, ca să dovedescă orî și cui până la evidență, că uneltirile de desnaționalizare au ajuns la culme și că în adevăr este amenințată în gradul cel mai mare nu numai libertatea, ci și existența naționalităților nemaghiare.

Este deci învederat și sigur — și acesta trebuie să o știe și cei dela foia guvernului — că în astfel de împrejurări nemulțămirea națiunilor nemaghiare din Ardeal, nu pôte de-

cât să crească și să se mărească diinic, pe câtă vreme nu se va pune capăt desfrului libertății de mișcare a puterilor partidei dominante. Și acesta — orî-ce ar dice Dr. Max Falk — nu se va puté întâmpla, până-ce Transilvania nu-și va avé autonomia ei.

Cuota și pactul.

Multă grijă le pricinuesce Ungurilor faptul, că situația politică incurcată din Austria și incapacitatea guvernului actual unghuresc, fac aprōpe imposibilă rezolvarea gravei cestiuni a pactului, care-i preocupă atât de viu. Cu toate că cercurile oficiose din Viena n'au renunțat la speranța de a limpezi situația și de a încheia un fel de armistițiu cu partidele din opoziția, totuși e greu de admis, ca proiectele pentru pact să fiă trecute decât nu prin „Reichsrath“, cel puțin prin comisiunile parlamentului.

Ceea-ce face și mai multă grijă Ungurilor este atitudinea comisiunii austriace pentru cuotă. Acestă comisiune a ținut la 29 Aprilie n. o ședință, în care, conform propunerii d-lui Dr. Adolf Beer, a respins proiectul pentru cuotă al comisiunii unghure. Comisiunea austriacă s'a pus pe principiu, că precum dela 1867 încōce, astfel nici acum nu pôte primi acea basă de calculare, ce-o recomandă Maghiarii, adecă venitul brut al dărilor directe și indirecte. Comisiunea a mai dat expresiune părerii, că orî-ce discuțiunii principiare în scris ar fi zadarnice, din care cauză se și crede acum, că pe viitor nu se vor mai face schimb de nuncii, ci comisiunea austriacă va propune comisiunii unghure, ca desbaterile să se continue verbal.

Atât foile opoziționale, cât și cele guvernamentale unghuresci cred, că nici tractările verbale nu vor duce la nici un rezultat, și astfel problema rezolvării cestiunii despre cuotă rămâne celor două guverne.

Că la ce rezultat vor ajunge în privința acesta guvernele din Viena și Budapesta — nu se pôte prevedé cu positivitate. Satorirea proporției cuotei este una din cele mai dificile probleme, der totodată și mai urgente, fiind-că fără de

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

Signatura temporis.*)

XXII.

Iubite amice!

La 20 Iunie 1866 ministerul Ricasoli era format; el era foarte dispus a da bani și arme pentru expedițiunea lui Garibaldi în Dalmația, de unde avea să trecă în confinile serbo-croate și de acolo val-vertej în Țera unghurască.

Visconti Venosta, fost ambasador al Italiei la Constantinopol, luă portofoliul afacerilor străine și La Marmora, eșind din minister, conducea operațiunile militare; operațiunii, cari s'au terminat prost pentru Italia în ziua de 24 Iunie în urma victoriei raportată la Custozza de

*) A se vedea N-rii 81 și 85 a. c. ai „Gaz. Trans.“ din 1898.

oștirea arhiducelui Albrecht (N. B. Corpul de armată, comandat de arhiducele Albrecht, se compunea în majoritate din Români înrolați în regimentele Baden, Alemann, Strelitz etc.) și prin înfrângerea flotei italiene la Lissa, apărută vitejesc de colonelul baron David Urs, descendentă dintr'o vechiă familie română boerescă din Mărgineni în țera Făgărașului.

La 10 Iulie, după ce armata austriacă comandată de mult laudatul general unghur, Benedek, a fost total zdrobită la Sadova-Königrätz, au început tratativele pentru încheierea păcii. Curtea italiană atunci s'afia la Ferrara și prințul Napoleon (Plonplon), ginerele regelui Victor Emanuel, era însărcinat de împăratul Francesilor, ca să introducă negocierile între Italia și Austria.

În acel timp se prezintă la Bernhardi în Ferrara fiul mai mare al bătrânului vulpoi Kossuth, cu gând

de-a deschide calea la o întrevedere a lui Kossuth père (tatăl) cu atașatul militar al Prusiei, Bernhardi.

Kossuth fils (N. B. Ađi redactor la diarul Egyetértés în Peșta) dicea, că ținta tată-său era de a ruga pe generalul Cialdini, care comanda oștirea italiană concentrată pe țărmurile rîului Po, ca să trimetă în Ungaria trupe italiene spre a pune la cale revoluțiunea maghiară de mult proiectată și rămasă în adormire (N. B. Pușcă-l jupâne, că-l omor eu! După ploie căciulă de oie) fiind-că Csáky și Komaromy au fost incapabili de a puté face ceva (N. B. Firesce, că n'au făcut nimic; le era frică de ciuvică).

Bernhardi sfătuia pe Kossuth fils (fiul), ca să spună lui Kossuth père (tatăl) să se adreseze mai bine primului-ministru Ricasoli, decât generalului Cialdini, dela care nu va puté obține nimic.

Kossuth fils nu se putea împăca

cu ideea, că s'ar puté găsi omenî, cari n'ar considera pe Kossuth père ca pe un semi-dēu, și de aceea a început a întinde vorbirea cu frase declamatorice copiate din vocabularul lui Kossuth père.

Bernhardi, căruia nu-i plăcea visita și se săturase de a mai vorbi, întrebă pe Kossuth fils: „Cum se face, că un tinăr așa voinic, cum era el, cu idei așa patriotice, nu era încă în Ungaria, ca să lupte împreună cu conaționalii săi cu arma în mână pentru triumful cauzei maghiare“.

Kossuth fils răspundea, că nu pôte părăsi pe Kossuth père, care, fiind de 60 ani, are nevoie de sprijinul lui.

„Așa!“ esclamă Bernhardi, „apoi și eu sunt de 60 ani și n'am reținut pe fiul meu lângă mine. L'am trimes în oștire și în război, deși el încă n'are 17 ani!“

Kossuth fils declară din nou, că

statorirea cuotei întreg pactul devine foarte greu de încheiat.

De-almintrelea de mult se vorbește pe față, că Austriacii n'ar mai voi să încheie pactul cu Ungurii, ba din unele părți s'au ventilat chiar și astfel de sciri, cari par a confirma această combinație. Se vorbește, că contele Thun, oferind Cehului Dr. Kailz portofoliul finanțelor, acesta a răspuns, că el nu poate sta bun pentru pact. La acesta contele Thun i-ar fi replicat: „Primesce fără nici o grije, căci și așa nu vei ajunge în poziția, de-a reprezenta acest pact în parlament“.

Astfel se prezintă situația în privința acesteia.

Sinodul eparchial aradan.

-- Raport special al „Gazetei Transilvaniei“.

Arad, 18 (30) Aprilie 1898.

În ședința a IV, ținută în 15 (27) Aprilie a. c. a raportat comisiunea verificătoare, care prin referentul ei Paul Rotariu, propune, și Sinodul verifică, pe deputatul Nicolau Popp ales în cercul mirenesc al Vășcăului.

După aceasta s'a pus la ordinea zilei verificarea deputatului Georgiu Ardelean, ales în cercul Vinga. Contra acestei alegeri se subșternuse adecă în anul trecut un protest, care protest, înainte de deschiderea Sinodului din anul trecut, a fost publicat în o foiță românească și a fost împărțit între deputații sinodali, ăr Sinodul din anul trecut a ordonat cercetare, încredințând cu acesta pe deputatul Stefan Antonescu. Comisiunea verificătoare cu privire la acest protest arată, că ascultați fiind subscriitorii protestului, unul dintre dâșii a declarat, că dâșul n'a scris acel protest, și subscrierea numelui său pe protest nu este a lui, precum se poate vedea acesta din asemănarea subscrierii sale din protocolul de scrutiniu, pe care l'a scris, și care nu s'amenă de loc cu subscrierea numelui său din protest. Ceilalți subscriitori ai protestului au declarat, că au scris acel protest în cancelaria d-lui avocat George Lazar, fără să-i cunoască cuprinsul, mai departe, că n'au nimic în contra alegerii deputatului Georgiu Ardelean, și că nu susțin acel protest. Dâșii au scris acel protest fiindcă li-s'a dâș din partea d-lui Georgiu Lazar, că se face numai o rugare în privința alegerii de deputat sinodal, și n'a voit să respingă cererea numitului domn. Pe baza fasiunilor celor subscriși în protest, comisiunea propune respingerea aceluia ca lipsit de ori-ce basă, și verificarea deputatului George Ardelean, ăr deputatul Ignatie Papp la propunerea comisiunii face amendamentul, că după-ce prin cercetarea efectuită în această cauză s'a constatat pe deplin, că învinuirile ridicate prin acel protest în contra unor preoți din cercul Vingei, și în contra

protopresbiterului tractual Dr. Traian Puțic, sunt neîntemeiate, Sinodul se dea acestor organe satisfacțiunea morală cuvenită, enunțând din a sa parte, că respinge insultele făcute prin protest la adresa numitelor organe și condamnă învinuirile nedrepte ridicate în contra lor. După o discuțiune, în care i au parte deputații Stefan Antonescu și Constantin Lazar, Sinodul primind propunerea comisiunii cu amendamentul deputatului Ignatie Popp, enunță următorul conclud: Protestul înaintat în contra actului electoral al deputatului mirenesc G. Ardelean din cercul Vinga, ca nebasat se respinge; și alesul deputat G. Ardelean se verifică, ăr insultele făcute în acest protest la adresa protopresbiterului tractual și a unor preoți din cercul electoral al Vingei, se resping, condamnându-se și învinuirile nedrepte, ce s'au adus prin protest asupra numitelor organe.

Referitor la actul electoral al deputatului mirenesc Romul Ciorogariu din Arad atacat prin 7 proteste, cari proteste, în urma unui conclud sinodal din anul trecut s'au cercetat prin deputatul Emanuil Ungurianu, comisiunea arată, că la scrutiniu s'au comis greșeli esențiale, și anume, că s'au luat în considerare protocoalele electorale din comunele Micalaca, Ciciu, Batania și Tornia, unde la alegere s'au comis greșeli esențiale și mai altele... și s'are respins protocolul din Semlac, care este în ordine și are formalitățile prescrise de regulament; mai departe în firul desbaterilor constatându-se și împrejurarea, că pentru protocolul din Tornia s'a făcut arătare la județul criminal, unde cesțiunea este în curgere, și că preste tot d-l R. Ciorogariu a ajuns la mandat fără a fi întrunit majoritatea voturilor—Sinodul enunță următorul conclud: Scrutiniul efectuit asupra actului electoral al deputatului mirenesc Romul Ciorogariu în cercul electoral al Aradului, se nulifică; credenționalul es-tradat deputatului Romul Ciorogariu se nimicesce, și se ordonază un nou scrutiniu cu delaturarea protocoalelor din Micalaca, Ciciu, Batania și Tornia și cu luarea în considerare a protocolului electoral din Semlac.

Urmază raportul comisiei organizatoare.

Raportorul.

Diua de 3 (15) Maiu când se împlinesc 50 de ani dela marea adunare ținută pe câmpul Libertății din Blășiu la 1848, va fi serbată — după cum ne spun foile de dincolo — de către Ligă și toate secțiunile ei din țară. Programul stabilit de Comitetul central executiv pentru București conține trei puncte: Celebrarea unui parastas pentru sufletele răposați români căduți în luptele naționale din 1848; Ținerea unei mari întruniri naționale publice în sala Hugo și o conferență la Ate-neu. „Liga Română“ încheie articolul său

din ultimul număr scris cu privire la această serbare astfel:

„Dacă unele secțiuni, dintr'un motiv său altul, nu vor fi luat încă dispozițiunile necesare pentru ziua de 3 Maiu, să se grăbescă de aci înainte, căci ar face o rea impresie, decât cu această ocazie Liga nu s'ar manifesta întrăgă, în totă unitatea ce de fapt există în sânul ei. Facem deci apel la toate secțiunile Ligei și la toți Românii de inimă să și dea mâinile, pentru ca serbarea dela 3 Maiu să aibă loc într'adever în toate punctele țerei și ca astfel dușmanii noștri să vadă, că Liga Culturală nu numai că nu a putut fi slăbită, ci că ea există, prosperă și stă la postul ei. Să arătăm, că întrăgă țera e cu Liga, și că Liga simte pulsațiunile Românilor din robie străină“.

Răsboiul ispano-american.

Lupta dela Manilla.

Despre lupta dela Manilla, pe care am semnalat-o ieri, se depeșeză din Madrid următoarele:

Sciri sosite cu data de 2 Maiu din Manilla anunță, că în 1 Maiu dimineața escadra americană a apărut înaintea Cavitei și a început să tragă ghiulele asupra escadrei spaniole și a forturilor. Arsenalul și escadra spaniolă a răspuns focului inamic, primind astfel lupta sub scutul bateriilor din Manilla, care se află într'o depărtare de 9 kilometri de Cavite. Americanii erau în preponderanță, deși aveau numai 5 incrucișători și mai multe baterii pentru luptă, însă tonagiul acestor corăbii era îndoit mai mare, decât al escadrei spaniole; afară de această corăbiile americane sunt de construcție nouă, provădute cu tunuri mult mai puternice.

Escadra americană, care sta sub conducerea commodorului Dewey, plecase deja Miercuri d. a. din portul Honkong. Ea consta din corăbiile: „Baltimore“ (4413 tone cu 16 tunuri), „Boston“ (3000 tone cu 12 tunuri), „Olympia“ (5870 tone, cu 28 tunuri) și „Raleigh“ (3215 tone, cu 19 tunuri); apoi canonierele „Petrel“ (892 tone, 6 tunuri), „Concord“ (1710 tone, 8 tunuri) și trei corăbii pentru transportul de cărbuni.

Comandantul escadrei spaniole a fost Montejo; ea consta din corăbiile: „Isla de Lugon“ (1045 tone, 6 tunuri), „Isla de Cuba“ (1045 tone, 6 tunuri), „Reina Cristina“ (3520 tone, 11 tunuri), „Castilia“ (3260 tone, 12 tunuri), „Don-Autonia de Ullsa“, „Don-Juan d'Austria“ și incrucișătorii „Valasco“ și „Mindanao“.

Spaniolii aveau d'ar numai 49 tunuri, Americanii însă 89.

Pe la orele 8 a. m. lupta era la culme și tunurile americane produsă o mare baie de foc. Incrucișătorul spaniol „Reina Cristina“ a luat foc în partea de dinainte; curând flăcările cuprinsă și partea de din-

dăr. De asemenea a ars și incrucișătorul spaniol „Castilia“. Contra-admiralul Montejo dimpreună cu statul-major s'au refugiat pe „Isla de Cuba“. Celelalte năi, cari au suferit avarii, s'au retras în golful Baso, ăr câte-va dintre ele au fost confundate, ca să nu ajungă în mâinile inamicului. Căpitanul comandant al „Cristinei“ a căduț mort.

Spaniolii au pierdut 400 de morți și răniți, socotindu-se în această cifră și aceia, cari au căduț la Cavite, care încă a fost bombardată. Americanii încă au avut pierderi însemnate. O telegramă din Londra dăce, că ei ar fi pierdut 500 de omeni și 2 corăbii.

Bombardarea Manillei.

După lupta acesta escadra americană a ancorat înaintea Manillei, pregătindu-se a o bombardata. Înaintea Manillei au sosit și câte o năi germană, franceză și englesă. Consulul engles a conferit mult cu comandantul american. Toți locuitorii Manillei au părăsit orașul. O depeșă din Washington spune, că admiralul comandant Dewey a vizitat pe consulul engles cu scop de a-l însărcina să avizeze pe guvernatorul spaniol, că decât nu-i va preda toate tunurile, torpilele și birourile cablului, va da ordin să se bombardeze orașul. Guvernatorul spaniol însă a declarat, că nu se va preda. Pe alaltă-ieri se aștepta bombardarea orașului.

Efectul victoriei.

Scirea despre victoria Americanilor a produs mare entuziasm în Statele-Unite, d'ar mai ales în Washington. Mac Kinley și membri guvernului au dat espreziune satisfacției lor, se rețin însă a comenta scirile despre victoriă.

La Madrid scirea despre desastrul năilor spaniole a produs consternare. Întrăgă pressa spaniolă numesce ziua de 1 Maiu tristă, însă glorioasă pentru escadra spaniolă, și provăcă la liniște poporul.

Atitudinea streindătăii.

„Tems“ din Paris crede a sci, că puterile așteptă timpul potrivit pentru a interveni în favorul păcii. Ele se pregătesc a face în privința acesta propunerii statelor beligerante.

Republica Venezuela a declarat neutralitatea în acest conflict. Tot așa face și Japonia. Dintre puterile europene Rusia încă a declarat neutralitatea, după-ce, cum se spune într'un comunicat oficios, toate silințele puterilor de a aplana conflictul, au rămas zadarnice.

SCIRILE ȚILEI.

— 22 Aprilie v.

Pentru estinderea dreptului electoral. Comitatul Cianad, după cum se telegrafază de acolo, se prepară de-a se alătura și el

nu va părăsi pe Kossuth père și acea declarațiune o făcea cu atâta aroganță, ca și când hotărîrea sa de a rămâne lângă tatăl său, ar fi fost cine scie ce act eroic!

Bernhardi, pentru a se debarasa de acei omeni, li spuse verde, că pozițiunea pe care o ocupa, nu-i permitea, a primi în acele momente pe Kossuth père, și numai așa a putut scăpa de père et fils.

La 20 August Bernhardi fiind primit de Regele Wilhelm la Berlin și venind vorba de marea victorie raportată la 3 Iulie 1866 de armata prusiană la Sadova și Königgrätz, Regele stând în picioare și încru-cișându-și brațele a accentuat c'un ton mareț: „Audi Domnia-ta! Sese decă și patru mii de prisionieri e un ce ne mai audă!“ (NB. Ecă isprava generalului Benedek, amicul regelui Victor Emanuel.)

În aceeași zi Bernhardi, primind apoi pe Komaromy în locuința

sa dela otelul „Curtea Rinului“ din Berlin, li spunea, că Italienii, chiar și acei din suita regelui, fiind foarte indignați pe Unguri, intrăbă cu ori-ce ocaziune:

„Ce-au făcut Ungurii? N'au făcut nimic!“

La 24 August groful Csáky declara, că partida națională numai de aceea s'ar fi împăcat cu bătrânul vulpoiț, Kossuth, ca să scape de imputările generalului La Marmoră: „că Ungurii n'ar fi uniți nici chiar între ei!“ (NB. Imputări, cari ni-se fac astăzi necurmat și nouă Ardelenilor).

Groful Csáky mai adăuga, că Kossuth, prin omul său de încredere, Irányi, ar fi propus în acel timp corôna Ungariei prințului Napoleon (Plonplon) și că prințul comunicând confidențial această propunere unui Ungur, ar fi dâș: „c'est une chose qu'on fait, mais dont on ne parte pas“ = acesta este un lucru, care se poate face, d'ar nu se poate vorbi;

Csáky însă ar fi răspuns: „au contraire, c'est une chose dont on parte, mais qu'on ne fait pas“ = din contră, acesta e un lucru despre care se poate vorbi, d'ar nu se poate face; și apoi în cele din urmă mai declara groful, că Irányi, nefind Ungur, ar fi un aventurier, pe care l'ar chema Halbschuh!

Tot atunci groful Csáky mai arăta și o scrisore a lui Kossuth, trimisă generalului Klapka, din care reesia că el, Kossuth, s'ar basa în Ungaria pe partida roșilor republicani, în speranță, că va avé să fiă susținut de Cosmopoliți și de Revoluționarii internaționali (NB. Ca și la 1848. Bogaslavsky și alții ejusdem farinae).

La 24 Septemvre Bernhardi a avut o convorbire în Hotel de France din Berlin cu generalul Tür, care se întorcea din Belgrad și București și mergea la Paris și care afirma, că decât sosea cu 14 zile mai înainte de armistițiu, Sârbii și Românii din principatele Dunărene intrau în ac-

țiune în contra Austriei (NB. Crede dracu în fanfaronade unguresci).

„Dacă așați s'ar sosit la 4 Iulie, urma generalul, Sârbii intrau în Ungaria cu un corp de armată compus din 50.000.

„Asemenea prințul Carol I al României avea gata 20.000 de omeni deplin armați și echipați, și astfel lucrurile erau să iée o altă față“. (NB. Prințul Carol o fi avut și mai mult de 20.000, însă el era cu mult mai înțelept, cu mult mai patriot și cu mult mai prevădător, decât să-pună armata la dispoziția unui Eber pentru aventuri maghiare de-ale lui Kossuth et tutti frutti).

La 8 Noemvre 1866 Beust, acel Beust, pe care Bernhardi îl caracteriza ca pe un mare intrigant, primea portofoliul ministerului afacerilor streine în Viena.

Acea numire se considera la Berlin nu numai ca o demonstrațiune în contra Prusiei, d'ar chiar și ca o nebulie, deoăce saxonul Beust

la mișcarea pornită în interesul estinderii dreptului electoral. Protonotarul Dr. Lud. Navay a făcut adică propunerea, ca comitatul printr-o adresă să ceară dela camera deputaților reducerea censului, o nouă împărțire a cercurilor electorale după comune și votare secretă. Navay mai cere a-se de dreptul de alegător tuturor celor ce știu scrie și ceti *unguresce*. Propunerea lui va fi desbătută în congregația de toamnă a comitatului.

Instalarea noului protopop gr. cat. al Turdei, d-l Artemiu Codarcea, s'a săvârșit Duminea trecută prin d-l protopop Nicolau Solomon din Mureș-Ludoș. Instalarea — după cum aflăm dintr'un raport, pe care-l vom publica în numărul de Duminecă — s'a făcut cu mare pompă. La gară i-s'a făcut o primire frumoasă, fiind condus în oraș de-un lung șir de trăsuri. Mulțime de preoți, învățători și popor din Turda și împrejurime au asistat la instalare.

Intrevederea Regelui României cu principele Bulgariei. Din *Abbazia*, unde se află părechea regală română, se telegrafiază următoarele: Principele Ferdinand al Bulgariei, dimpreună cu arhiducele Iosif și familia sa, au făcut luni o vizită Regelui și Reginei României.

De ce s'a retras br. Samuil Josika. Scim, că fostul ministru unghuresc pe lângă Majestatea Sa, baronul *Samuil Josika*, s'a retras din acest post pe la începutul anului. Causa retragerii lui se atribuia unor motive sanitare. Acum însă o fôie unghurescă din Peșta afirmă, că retragerea baronului este a-se atribui altor cauze mult mai grave, cari varsă o viață lumină asupra politicii lui Banffy. Ministrul-presedinte Banffy infesta mereu Corôna cu pretenșiunii de acordări de titluri și ranguri pe seama persoanelor, cari îi făceau serviciu. Pe calea acésta a stors el o mulțime de ranguri, titluri și decorații, ceea-ce lui Josika nu-i convenia de loc, nutrind convinvingerea, că nu-i destul să ai milioane pentru-ca să poți fi baron, conte etc. Din cauza acésta între el și Banffy s'au ivit diferențe serioase. O altă cauză a retragerii lui Josika ar fi politica biserisescă a lui Banffy.

Serbarea uniunii din Clușiu Am adus scirea, că Ungurii din Clușiu fac mari pregătiri pentru a serba la 30 Maiu decretarea uniunii Ardealului cu Țera-unghurescă prin legile dela 1848. Se va ține serviciu divin în biserica catolică din piața Clușiuului, o ședință publică festivă va fi în sala Redutei, unde înainte cu 50 de ani s'a proclamat uniunea, apoi se va desvêli tabla comemorativă. Se dize, că la aceste serbări va lua parte și ministrul de culte Iuliu *Wlassics*, care va reprezenta pe monarhul, ca întemeiator al universității. Se va face de sigur și cu ocazia acésta mare tâmbălău în faimosul Clușiu.

Rutenii și congrua. „Kelet“ publică un articol, în care spune, că proiectul de

lege despre întregirea venetelor preoților necatolicilor a mărit nemulțămirea „patrioticilor“ Ruteni, cari găsesc, că prin acest proiect guvernul aruncă și asupra lor o nouă sarcină. Articolul termină astfel: „Dacă guvernul are la inimă binele Rutenilor, atunci ocrotescă-i de despoziările Jidanilor, restabilescă-i în aceeași bunăstare materială, în care se aflau înainte de imigrarea Jidanilor, și nu-i încarce cu contribuții bisericesci tot mai mari și fără folos; atunci preoțimea rutenă gr. cat. nu va cere nici ajutor dela stat, ba nici chiar congruă, și atunci nu va fi nici *cestiune rutenă!*“ — Cu alte cuvinte, „patriotismul“ costă parale. Dacă guvernul vré să-i aibă pe Ruteni ca „patrioți“, atunci plătescă. Altfel nu va scăpa de „cestiunea rutenă“.

Ofițeri români ca atașați pe lângă statul-major austriac. Ministrul român de război a intervenit pe lângă ministerul de război austriac din Viena, ca să primescă, ca atașați, pe lângă statul-major al armatei austro-ungare, pe căpitanii de stat-major Opreșcu și Rovinaru.

Mișcarea populației în luna lui Martie. După statistica oficială, în luna lui Martie pe teritoriul ungar, împreună cu orașul Fiume, numărul născerilor a fost 56,949, al deceselor 45,935. Rezultă deci un spor de 11.014. În comparația cu anul trecut acest rezultat e mult mai nefavorabil, anume născeri au fost cu 3000 mai puține, ér decese cu 4000 mai multe ca în Martie anul trecut. Va să dize că creșterea populației a fost cu 7000 mai mică. Și mai nefavorabil se prezintă acest rezultat, decât punem față în față întreg primul cuartal al anului curent cu aceeași perioadă a anului trecut. Creșterea a fost anul trecut de 47,000, pe când în cuartalul din acest an n'a ajuns nici la 38,000. Într-o comitate, al *Făgărașului* se prezintă relativ mai nefavorabil. Peste tot, mortalitatea a fost în Ardeal mai mare, ca în Ungaria.

Camerile române vor fi prolongite — dize „Drapelul“ — până la 13 Maiu inclusiv.

Tulburări în Italia. Scim, că în câte-va comune din Italia au izbucnit tulburări din cauza scumpirei pâinei și a fômetei. Tulburările s'au repetat și la *Bagnacavallo*, unde poporul a avut un atac sângeros cu poliția. Trei agenți de poliție au fost răniți cu pietri, ér trei dintre tulburătorii au căzut morți și mai mulți răniți.

Un proces de laesa-majestate în Rusia.

În luna trecută s'a pertractat în Petersburg un mare proces de laesa-majestate, în care au fost condamnați mai mulți ofițeri de rang înalt și alte persoane distinse. Acusat principal a fost generalul *Porunov*. Generalul a fost fondatorul societății „Palestina“, al cărei scop e conducerea peregrinilor ruși

în Palestina și sprijinirea instituțiilor rusesce de acolo. În virtutea poziției sale, el întreține legături numeroase cu cercurile guvernamentale, între alții și cu *Joanovici Filipov*, înalt funcționar la Curtea de comerturi. *Porunov* s'a certat cu domnul acesta, ér mai târziu, ajuns în relații financiare sdruncinate, a început să facă comerț cu decorații. Manipulațiile generalului fiind descoperite, a fost pus în disponibilitate și pensionat. Atunci el făcu unui atașat militar din streinătate propunerea, ca pentru bani scumpi să-i vândă planurile de mobilizare ale armatei rusesce, precum și alte planuri, harte și deseneuri militare. Propunerea i-s'a primit.

Pentru a câștiga aceste planuri, generalul s'a folosit și de ficia sa de 19 ani, o frumșeță rară. Problema fetei era să introducă în casa tatălui său astfel de persoane distinse și influente, dela cari pentru servicii să pôtă aștepta contra-servicii. Într-o astfel de persoană era și *Turcianov*, adjutantul comandantului fortăreței Petru-Paul, un tânăr ofițer, care a luat parte și în războiul ruso-româno-turc, reîntorcându-se de pe câmpul luptei cu mai multe decorații pentru bravură.

Alt domn influent era *Lochwitzki*, care servia la intendatura armatei, om de-osemenie tânăr, care în virtutea poziției distinse a tatălui său, sta în pragul unui viitor frumos. *Turcianov* cunoscuse întrégă familia domnitoare. El a tradat toate planurile, și tradarea acésta a supărat mai ales pe Țarul.

Al treilea, care a fost robit de ochii fermecătorii ai fetei, este *Abdurahmann*, fost ofițer în statul-major, care în amintitul războiului a căzut în captivitate și a intrat în armata rusescă. El sta în fruntea institutului de mapare al statului-major, afară de acésta trăgea venite frumoase din cunoșterea limbilor orientale. Se crede, că acesta a tradat pe companiile săi.

Ei au fost osândiți la pierderea drepturilor politice și au fost exilați în Siberia. Cel mai aspru a fost osândit *Porunov*: 12 ani de muncă silnică și lăncuit pentru totă durata acestei osende.

ULTIME SCIRI.

Madrid, 3 Maiu. Consiliul de miniștri a hotărât, pre cum se asigură, să proclame imediat *starea de asediu în Madrid*.

Se negă, că ar fi izbucnit o criză ministerială.

Dela insulele Filipine n'a sosit nici o scire oficială, că s'ar fi tăiat cablul la Manilla.

Londra, 3 Maiu. După o scire din Madrid, guvernatorul din Manilla a primit prin consulul engles de acolo ultimatul american, ca în 24 ore să predea Manilla împreună cu totă proviziunea și armatura de război. Aici au mai sosit, se dize,

mult se fereau acești omeni în tôte declamațiunile și fanfaronadele lor pe la curțile străine de a aminti, că în regatul ungar, afară de Serbo-Croați, s'ar mai găsi și Români, și încă în masse compacte etnice între Tisa și Carpați.

Acești omeni numai atunci pomeniau numele de *român*, când erau nevoiți să convingă diplomația, că Românii din principatele Dunărene de atunci, ar face cauză comună cu ei, dér chiar și în acel cas ei aveau un aer ca și când Românii din țările principate ar fi fost *nisce supuși ai lor*, gata de a sări cu arma în mână pentru triumful cauzei maghiare, o cauză *nedreptă și neumană*.

Dreptă său nedreptă, umană său neumană, puțin le pasă Ungurilor, cari erî erau *trădători*, și ađi sunt *patrioți*.

La revedere!

Teofil Frâncu.

înainte de tăierea cablului (În Londra se afirmă, că a fost tăiat — Red.) următoarea scire scurtă: **Admiralul Deewey bombardază Manilla.**

Madrid, 3 Maiu. O scire oficială din Havana spune, că escadra americană s'a depărtat. Se crede, că a plecat spre Key-West.

Londra, 3 Maiu. „Times“ se pronunță în mod foarte sceptic cu privire la intervențiunea marilor puteri europene. Diarul engles nu consideră victoria navală americană de-un astfel de triumf, care să pôtă aduce în puterea Americii Filipinile.

Londra, 3 Maiu. Mâne se va face inaugurarea noului *guvern autonom în Cuba*. Cinci-spre-dece salve de tunuri vor anunța plecarea generalului Blanco spre palatul ministerial, alte cinci-spre-dece salve vor anunța sosirea și cinci-spre-dece salve de tunuri vor da de scire constituirea ministeriului.

DIVERSE.

O dramă de amor. Nizza, orașul, care e vizitat și locuit de toți câți sunt doritori de vecnică primăvară, a fost teatrul unei îngrozitoare drame, care a emoționat adânc pe toți, cari locuesc acest oraș splendid. Nu e mult timp, de când o ducesă din cele mai elegante ale societății parisiene se stabilise, singură, într-o vilă splendidă din oraș. D-na Persigny, așa se numea ducesa, ducea o viață cât se pôte de retrasă — și seriozitatea sa era remarcată de toți câți o cunoscău. De unde, însă, până într'un timp, monotonia ducesei de Persigny făcea pe mulți galanți să nu se pôtă apropia de dânsa, dela o vreme ducesa se schimbă cu totul, ca prin farmec. Acum nu era serată, nu era băl, nu făcea de preumblare, unde ducesa se, nu ția cea dintâi, care se petrece — și încă bine. Într-o excursiune, după cum anunță ziarele franceze, d-na de Persigny face cunoștința unui tânăr ofițer de vânători, contele de Latour, și impresionată în mod estra-ordinar de eleganța tinerului ofițer, ducesa îi declară, că el singur numai o pôte face fericită și că i-se dă robită cu totul. Ofițerul cedeză declarațiunii originale a contesei — de altminteri de o frumșețe fermecătoare — și de acum, cei doi amoresați sunt nedespărțiți și lumea întrégă pare împărăția lor. De acum veselia ducesei era fără sémén, în tôte Nizza — și, de sigur, erau multe părechii, cari îi invidiau. Dér, vai... totul are un sfârșit. De abia câte-va zile sunt de când ducesa de Persigny — desperată — se sinucide, trăgându-și în tēmplă un glonte de revolver. Contele de Latour era tânăr și, la vârstă de 22 de ani, ușor cădă în brațele unei cochete parisiene care, de asemenea, îi făcuse declarațiile cele mai solemne de iubire vecnică; esplicația acestei nouă drage înse constă în faptul, că nobilul ofițer era foarte bogat. Acésta-i cauza pentru care ducesa de Persigny, trădată, ia funesta soluțiune de a-și curma firul vieții. Corpul nefericitei ducese a fost îmbalsamat și transportat la Saint-Paul, aproape de Orléans, unde locuia. Dacă însă emoțiunea produsă a fost atât de puternică printre vizitatorii Nizei, muștrarea de cuget a ofițerului a fost atât de mare, încât, când a auzit scirea despre sinuciderea celei ce îl iubise atâta, a luat un revolver și și-l'a îndreptat în inimă. Nefericitul, căit de ceea ce făcuse, nu avu sôrtea să móră: glonte devinând isbesce osul sternului și nu produce de cât o mică rană, care pansată imediat de doctorul sosit în ajutor, nu inspiră nici o tēmă. Vindecat însă de rana ușoră, ce-și făcuse cu revolverul, nenorocitul tiner se va vindeca mai cu greu de o altă teribilă maladiă. Zdruncinarea ce i-a produs acéști teribili dramă a fost atât de puternică, încât și-a pierdut mințile. El a fost internat într-o casă de sănătate. Întrégă Nizza nu vorbesce acum de cât de tragicul sfârșit al celor doi îndrăgostiți.

Proprietar: **Dr. Aurel Mureșianu.**
Redactor responsabil: **Gregoriu Maior.**

era privit în cercurile politice ca un mare *intrigant* și ca un mare *palavragiu de salon*.

În érna anului 1867 Austria, stăruiind pentru o alianță cu Franța și Italia, i s'a dat să înțelégă, că numai împăcarea cu Ungurii pôte forma baza negocierilor. De aceea, în urma presiunilor împăratului Napoleon al III-lea, guvernul cesaro-crăesc, în frunte cu Beust, a încheiat cu Ungurii vestitul *pact dualist*.

„Prin urmare“, concludé Bernhardi, „acea împăcare problematică nu era opera lui Beust, era a împăratului Napoleon al III-lea. Numai în urma presiunilor Francesilor asupra Austriei s'a putut face acésta minune a minunilor!“

În primă-vara aceluia an, ivindu-se cestiunea Luxemburgului, de mare importanță pentru Germania, se prevedea un rebel apropiat al Prusiei în contra Franciei și pôte și în contra Austriei, ca aliată cu Franța.

De aceea diplomația prusiană desvolta o mare activitate în a cunoșce bine situațiunea politică și părerile *umora* și ale *altora* din Austria, devenită *Austro-Ungaria*.

Groful Csaky se întorcea în acea vreme dela Paris și în trecerea sa prin Berlin asigură pe Bernhardi, dîcând între altele:

„Austria va rămâne liniștită. Beust a dat conducerea politică a monarhiei pe mâna Maghiarilor, aceștia în tot cazul se opun la un rebel al *Austro-Ungariei* în contra Prusiei.

„Dacă Austria“, termină dîcând groful Csaky, „și-ar redobândi suveranitatea în Germania, Maghiarii ar fi expuși la vechia subjugare.“

Neapărat, că Ungurilor nu le mai convenea un rebel; ei și-au făcut trebile, fără a vërșa o picătură de sânge, grație *politicii de duplicitate* a guvernului cesaro-crăesc și grație *intervenției ajutorului străin*.

E bătător însă la ochi cât de

